Maneki-neko

Ik maak er geen geheim van dat Haruki Murakami een van mijn favoriete auteurs is. In zijn werk valt het op dat er meestal wel ergens een kat is die een rol speelt. Een verhaal dat hij in 2019 schreef en in Engelse vertaling als *Abandoning a cat* verscheen in *the New Yorker* is kort erna, opgesmukt met wat tekeningen, uitgebracht als een dun boekje in het Nederlands: *Een kat achterlaten* en het is recent ook in het Engels als boekje verkrijgbaar. Het Nederlands wordt wel eens meer als een kleiner testgebied gebruikt om te zien of iets aanslaat, en als het zelfs daar werkt is het de moeite om het ook grootschaliger in het Engels te doen. Dit verhaal wijkt af van vorige boeken omdat het vooral een memoire is (hijzelf noemt het een essay) waarin hij de herinnering aan zijn vader tot leven brengt. Na het overlijden van zijn vader denkt hij hardop, of beter gezegd, denkt hij al schrijvend na, over wie zijn vader eigenlijk was. Zijn vader, de zoon van een boeddhistische priester, was een haiku student die door een administratieve vergissing toch soldaat wordt tijdens de Japanse bezetting van China in 1937-1938. Maar zelfs hier in deze historische reconstructie is er toch weer dat magisch realisme aanwezig. De titel verwijst naar een jeugdherinnering waarin hij achterop bij zijn vader op de fiets zit. Hij houdt een doos vast met daarin hun kat. Zijn vader fietst zo'n twee kilometer van huis naar het strand om daar de kat achter te laten, maar als ze weer thuis komen, zit de kat al op hen te wachten.

De nostalgie van het hele verhaal wordt in een paar haiku's gevat. Het minimalistische drama, het imperfecte van de intermenselijke relaties, het is de wabi sabi van de Japanse cultuur: de schoonheid van de imperfectie waarbij een breuk of barst met goudlijm wordt hersteld en daardoor eigenlijk wordt opgesmukt en verheerlijkt. Murakami is een maand jonger dan ikzelf en met dit verhaal bevestigt hij wat ik ook al wist: wie terugkijkt op het leven ziet enkel nevel omdat het leven misschien wel een droom kan zijn, maar zeker geen palindroom is.

Maar dit is een veel te lange inleiding om tot mijn punt te komen. In deze wereld waar we breuklijnen en barsten zien onstaan in de de vloer onder onze voeten worden die niet met zorg hersteld, maar worden ze verder opengebroken tot gapende afgronden tussen groepen en opinies. Waar in mei '68 de Parijse studenten scandeerden *sous les pavés la plage* terwijl ze de straten opbraken, heb ik de indruk dat ik nu eerder A.F.Th. van der Heijden moet geloven die het heeft over 'onder het plaveisel het moeras'. Dat verwees dan wel naar zijn heroineverslaafde personage Albert Elbers, maar zijn we nu niet allemaal door AI wat scroll-verslaafd gemaakt. We hebben dringend nood aan een geluksbrenger en dat moet niet noodzakelijk een kat zijn.

En net dan schiet uitgerekend mijn Algoritme me ter hulp. Het heeft blijkbaar geregisteerd dat ik ooit 'cat' (waarschijnlijk een tikfout zoals 'cat alysis') en 'Murakami' in zoektermen had gebruikt. Als gevolg word ik nu geplaagd door kattenfilmpjes en berichten over Japanse literatuur. In ieder geval ook, en nu wordt het interessant, krijg ik meerdere suggesties te zien van (vertaalde) Japanse literatuur waarin katten een rol spelen, en dat blijken er toch meer dan gemiddeld te zijn. *Ik ben een kat* (N. Soseki) is een klassieker, maar ook kronieken van reizende (H. Harikawa) of verdwijnende katten (G. Kawamura) en over katten die boeken en zelfs bibliotheken redden (S. Natsukawa). Dat laatste is logisch

eigenlijk, want katten in boeken kunnen enkel bestaan als er boeken in bibliotheken zijn waarin ze beschreven worden. Eigenlijk net zoals wij voor het milieu zouden moeten zorgen omdat we enkel daarin kunnen leven en er geen alternatief is. Hoe dan ook, er blijkt een hele #meow literatuur te bestaan die wel eens oneerbiedig als *cat lit* bestempeld wordt.

Als je erover nadenkt kan je ook wel katten in onze cultuur (al dan niet gelaarsd) opnoemen. Zelfs T.S. Eliot heeft een aantal kattengedichten gebundeld, en omdat ze de oogst verdedigden tegen knaagdieren kregen katten in Egypte zelfs een goddelijk status. Er zijn ook katten met een slechte reputatie zoals Tybaert in *Van den vos Reynaerde* die staat voor de menselijke zwakheid en Azraël is de schrik van alle smurfen terwijl alle zwarte katten ongeluk zouden brengen. Al Stewarts *The year of the cat* verwijst naar 1975, het einde van de Vietnamese oorlog. Dat was het jaar genoemd naar de kat in de Vietnamese dierenriem, een verkeerde vertaling trouwens van het Chinese woord voor konijn.

De populariteit van de kat in de Japanse literatuur kan verklaard worden omdat katten in Japan gezien worden als geluksbrengers. En daar wordt handig gebruik van gemaakt door Japanse of ook wel eens Chinese winkeliers. Je hebt ze ongetwijfeld al gezien die kleine of grotere kattenbeeldjes die in een etalage met een losse oksel een gestrekte arm, of soms beide armen, van langzij het lichaam tot boven het hoofd zwaaien, Tenminste toch als de batterij nog fris is. Met uitgeputte batterij is het allemaal wat reumatischer en maar tot halve hoogte. De bewegende poot is natuurlijk recent. In de 17de eeuw toen dit soort beeldjes ontstond was het gewoon een vast opgestoken bedelend pootje dat de, op haar achterpoten zittende kat, smekend naar je opstak.

Als je nu nog niet afgehaakt bent met lezen, dan heb je je al lang afgevraagd waar ik met al dit kattengespin naartoe wil en wat een ingenieursfaculteit hiermee te maken heeft. Ik zou het nu kunnen hebben over het elektromechanische werking met magneet en spoel van van dit popje, maar ik verwijs hier liever naar de betekenis. Neko betekent kat en maneki-neko is de bedelende of wenkende kat. De beweging symboliseert een uitnodiging om dichterbij te komen of in de winkel of restaurant binnen te gaan. Ik laat hier de symboliek van de kleur en de betekenis van bewegende linker of rechterpoot wegens plaatsgebrek achterwege. Maar hiermee ben ik wel (gelukkig nog voor het einde van dit verhaal) waar ik wou landen. Als we als universiteit of faculteit of departement of afdeling studenten willen welkom heten, dan kunnen we dat doen met hapjes en drankjes, met vlaggen en wimpels, maar waarom ook niet met zo een uitnodigende wenkende poes? Met de linkerpoot wenkend want die trekt bezoekers of klanten aan. Tijdens mondelinge examens zat ik soms eindeloos te wachten op studenten die hun antwoorden schriftelijk zaten voor te bereiden en dan voor hun verdediging bij mij kwamen. Met zo een maneki-neko waren ze misschien al rapper gekomen. Ze stelden de confrontatie veel te lang uit zodat op het einde iedereen tegelijk klaar was en we dikwijls overuren draaiden. Had ik toen maar een wenkende kat gehad. Of misschien was het al voldoende geweest als ik met mijn linkerarm wat had staan zwaaien. Maar ik kan me moeilijk voorstellen dat studenten me in die tijd als een geluksbrenger zouden ingeschat hebben.